

Miraklet i Holstebro

Da Holstebro Kommune i 1965 købte Giacometti-skulpturen 'Kvinde på kærre' for 210.000 kroner, var borgene utilfredse: Hun var dyr og mager. I dag er 'Maren å æ woun', som skulpturen hurtigt blev døbt, en lille milliard værd, og borgerne hylder hende med hymner, fester, vogtere og riddere. Missionen var at få kunsten ud til folket – den ser ud til at være lykkedes

Kristian Villesen

ASTRID DALUM

MODERNE TIDER

23. maj 2015

»Hun er dyrebar,« siger Jens Otto Nystrup. Han taler om Alberto Giacomettis *Kvinde på kærre* – eller *Maren å æ woun* (Maren på vognen), som de lokale siger. Den beskedne skulptur står på Nørregade i Holstebro lige efter Telia-butikken, men inden Bianco Footwear, når man kommer oppe fra stationen.

Maren giver umiddelbart et sløret indtryk. I hvert fald denne regnfulde majdag. Hun virker anonym. Som en rank og stolt soldat, der er klar til at følge med derhen, hvor kærren måtte køre:

»Selv om man er tæt på, ser det ud, som om hun er langt fra,« siger Jens Otto Nystrup.

Han er oldermænd i laugget 'Marens Venner' og tidligere socialdemokratisk medlem af Holstebro Byråd.

Jens Otto Nystrup gentager ordet »dyrebar« flere gange. Og den lille bronzaftøbning er også af stor værdi. I sidste uge gik en anden Giacometti-skulptur, *Pegende mand*, for 950 millioner kroner på auktionen Christie's i New York og blev dermed den dyreste skulptur solgt på auktion nogensinde. Hvor meget Maren er værd, vides ikke, men værdien af Giacometti-skulpturer som denne vokser med raket fart, og hun ville helt sikkert kunne indbringe et beløb, der ville pynte i kommunekassen.

Men *Kvinde på kærre* er ikke til salg – det er allerede slået fast fra kommunal side. For dyrebar betyder to ting: »Hun er dyrebar i forhold til den konkrete pris, men så sandelig også i forhold til den værdi, hun har for byen,« forklarer Jens Otto Nystrup, som er gået i ly for regnen og sidder ved et bord i restauranten i Hotel Schaumbourg. For i Holstebro har man fået øjnene op for, hvad en Giacometti-skulptur kan bruges til. Befolkningen såvel som kommunen har taget Maren til sig, og i dag står hun som et symbol på den progressive kulturpolitik, som Holstebro siden 60'erne har været kendt for – og måske endda som et symbol på hele byen.

»Den er fuldstændig fantastisk,« siger Benny Kristensen for eksempel, da han lidt senere på eftermiddagen kommer trækkende op ad Nørregade med en damecykel og stopper op ud for Fona. I cykelkurven har han en enorm pose med nye kartofler. Han nærmer sig de 70 år og har altid boet i Holstebro. I dag er Benny Kristensen ikke i tvivl: »Det er en kæmpe gave for byen, at vi har den,« siger han.

Entydig modtagelse

Så god har stemningen omkring *Kvinde på kærre* ikke altid været i Holstebro. Det var den socialdemokratiske borgmester, Kaj K. Nielsen, der i 1960'erne ønskede at satse på kulturen: »Vi kaldte ham bare Kultur-Kaj,« siger Jens Otto Nystrup.

Kultur-Kaj var selv vokset op i et arbejderhjem uden adgang til nogen form for finkultur, og han så det som sin mission at få »kulturen ud til folket«, så den ikke var forbeholdt en snæver elite.

Han hyrede forfatteren Poul Vad som kommunens kulturkonsulent, og sammen blev de i 1965 enige om at købe skulpturen for 210.000 kroner. At bruge penge på en kulturkonsulent i Holstebro var i sig selv kontroversielt, men at bruge 210.000 kroner på et enkelt kunstværk blev betragtet som decideret vanvittigt. Ny Carlsberg Fonden gav de 60.000, så den reelle udgift for kommunen var 150.000 kroner. Ifølge Danmarks Statistik skal man gange med præcis 10 for at omregne 1965-kroner til nutidskroner, så det svarer til 1,5 millioner kroner i dag. Reaktionen fra borgerne er siden blevet beskrevet som »blandede«, men reelt var folk med Jens Otto Nystrups ord »forargede og rådvilde«, da *Kvinde på kærre* blev afsløret i Nørregade den 10. marts 1966. Faktisk gik der så længe, fordi Kaj K. Nielsen ikke turde gøre det inden kommunalvalget, som blev afholdt den 8. marts. Jens Otto Nystrup refererer den typiske reaktion:

»Har vi givet så meget for så lidt – ku' man i det mindste ikke have fået én, der var større eller federe?« griner han.

Giacometti har selv sagt, at han ikke fremstillede menneskets figur, men den skygge, som figuren kaster. Derfor var skulpturerne ofte tynde og langstrakte. I Holstebro begyndte folk at lægge madpakker foran Maren, fordi hun var så mager:

»Det var vel en slags provokation.«

I januar 1966 døde Giacomo

og sagde, at han døde i 1966

Holsten 10.4

I dag er Benny Kristensen

og sagde, at han døde i 1966

Ude på Nørregade fortæller Benny Kristensen, at han var en del af kritikerkooret dengang:

»Det var alt for dyrt, og hvad skulle vi bruge den til? Folk var virkelig sure. Rindalismen var jo udbredt dengang. Og vi syntes da, at det var alt for mange penge. Når vi kaldte den for *Maren å æ woun*, så var det jo nok også en måde at lave lidt grin med den,« siger Benny Kristensen. Han udtaler »*Maren å æ woun*« med det helt rigtige vestjyske swung.

I januar 1966 døde Giacometti:

»Vi gik jo og sagde, at han døde af grin, efter han havde solgt den skulptur til Holstebro.«

I dag er Benny Kristensen noget gladere for Maren:

»Jeg er blevet ældre, og jeg har talt med andre om det,« siger han.

Det har også betydning, at *Kvinde på kærre* trækker så mange til byen, så trods de høje priser synes han »bestemt ikke«, at Maren skal sælges. Samme holdning har tre mænd, som står foran baren Fox and Hounds og kigger forundret til, mens Jens Otto Nystrup, som nu er iført sit oldermændkostume, bliver fotograferet foran Maren.

»Jeg stod faktisk lige og sagde: 'Hvorfor sælger vi den ikke bare',« siger en af dem, Niels Kromann. Han er iført arbejdstøj og er egentlig i gang med at renovere fadølsanlægget, men lige nu holder han pause:

»Men det var mest for sjov, jeg mener det ikke. Jeg kan jo også se, at den er med til at trække folk til byen,« siger han.

Lidt efter kommer tilføjelsen:

»Og hvis de forvalter den milliard, lige så dårligt som de forvalter resten af vores penge, så kan det jo være lige meget.«

De andre griner.

Populær dame

Det er også Jens Otto Nystrups indtryk, at stemningen generelt er vendt. I dag kan borgerne se værdien af Maren, og hun bliver også brugt flittigt.

»Og erhvervslivet har jo også kunnet bruge hende som markedsføring,« siger Jens Otto Nystrup.

Han fortæller, at Giacometti selv ønskede, at en af hans skulpturer ville komme til at stå på en åben plads, og det har Holstebro efterlevet. Oprindeligt blev *Kvinde på kærre* placeret foran kirken på Kirkepladsen, men handelsstandsforeningen fik i 1978 arrangeret, at hun blev flyttet op på gågaden på pladsen foran det gamle rådhus, tættere på byens butikker. Her holder Marens Venner i dag talrige arrangementer, blandt andet en sommerfest i juni og 'Marens dag', som er årsdagen for afsløringen. Den ligger dog ikke nødvendigvis den 10. marts, men den lørdag, som ligger tættest på den 10. marts, for så kommer der flere til arrangementet. Der er lavet mange sange til Maren, og Jens Otto Nystrøm har blandt andet skrevet

»Marens Ode«, ligesom der er komponeret en »Hymne til Maren« og et værk, der hedder »Champagne-fanfare«. Og Kai Jack, forsangeren fra Gasolin- og Kim Larsen-kopibandet Rabalder, har skrevet en sang til Maren på »Kvinde min«.

»Den hedder så 'Maren min',« fortæller Jens Otto Nystrup.

Der er noget, der hedder Marens Riddere, og der er nogle kulturvægttere, som i daglig tale bare hedder Marens Vægttere, som om sommeren går rundt og fortæller om kulturen i Holstebro og selvfølgelig slutter af ved Maren, når hun 'går i seng'. For det gør hun nemlig klokken 21 hver aften. Efter værdien på kunstværket er steget betragteligt, har en gruppe borgere med Jens Otto Nystrup i spidsen fået indført, at hun hver aften bliver hejst ned i jorden af en elevator. Det gav hende en overgang tilnavnet »Maren å æ lift«. På den måde kan man med Jens Otto Nystrup ord holde fast i både Giacomettis ønske om en udendørs placering og Kultur-Kajs visioner om kunst til folket – selv om skulpturen er dyr. Og så er det blevet en hel attraktion: Af og til bliver der spillet et af de værker, der er skrevet til Maren, når elevatoren hejser hende ned om aftenen:

»Jeg mødte nogle amerikanske turister, som var meget imponerede over det. De sagde, at det var langt bedre end at besøge Den lille havfrue,« siger Jens Otto Nystrup. Til at begynde med stod Maren op klokken 09.00 om morgenen »Men det var hun lidt ked af,« siger Jens Otto Lystrup: »Og handelsstandsforeningen syntes, at det var mere betimeligt, at hun stod op klokken 10.00, når butikkerne åbnede.«

Og sådan blev det.

»Så nu kan man hilse godmorgen på Maren og gå ned i Fætter BR og købe legetøj, eller hvad man nu skal have.«

Kultur til folket

Det ser ud til, at Kultur-Kajs vision lykkedes: Befolkningen har taget Maren til sig, og i det hele taget har hans indsats for byen været uvurderlig, fortæller Jens Otto Nystrup:

»Han gjorde virkelig meget for at trække folk til byen. Han satsede på uddannelse, kunst og kultur. Vi fik gymnasiet i 1963, seminariet i 1965, Maren og mange andre værker i årene omkring 1966, Odin Teatret i 1966 og musikskolen i 1967.«

Jens Otto Nystrup kan alle årstallene udenad. Han flyttede selv til byen i 1977 og blev rektor for pædagogseminariet. Benny Kristensen er en af de borgere, som oplevede, hvordan Kaj K. Nielsens initiativer ændrede Holstebro fra at være en almindelig provinsby til at være en kulturby: »Der skete helt utroligt meget med byen i 60'erne, det er alle enige om. Så Kaj er en legende her. Der er blevet opkaldt et værtshus efter ham, og der står en buste af ham nede i anlægget,« siger han.

Giacometti var ikke nær så berømt i 1965, som han er i dag, så da Kultur-Kaj og Poul Vad valgte at købe Maren og placere hende på gaden, var det både fremsynet og modigt. Giacometti var venner med Jean-Paul Sartre og Simone

de Beauvoir og dermed inspireret af eksistentialismen. Hans berømte skulpturer af spinkle mennesker, som man ikke kan få øjenkontakt med, er ligefrem blevet beskrevet som det perfekte billede på eksistentialismen: ensomme og nøgne individer, der er placeret i en meningsløs verden. Og hvad skal man med sådan en, på en handelsgade i Holstebro?

Det er der bestemt også stadig borgere, som undrer sig over:

»Jeg ved virkelig ikke, hvad den står der for,« siger Bent Liholm, en pensioneret skolelærer, der har skrevet kritisk om Maren i Dagbladet Holstebro-Struer. Han er af den holdning, at Maren – hele symbolet på den progressive kulturpolitik – skal sælges. I stedet burde man bruge pengene på kultur på skolerne: biblioteker, teaterforestillinger osv. samt på ældreplejen. Og hvis man ikke kan komme igennem med et salg af Maren, så bør man i det mindste flytte hende på museum:

»Den skal slet ikke være i det fri. Det var bedre, hvis den stod på Holstebro Kunstmuseum eller Louisiana, hvor den slags hører hjemme. Folk forstår jo slet ikke at værdsætte den. Finkultur er for dem, der forstår det. Man var langt fremme dengang, og kunsten skulle ud til folket, men den lille mand, arbejderen om man vil ... jeg tror sgu ikke, at Giacometti har sagt ham noget – hverken dengang eller i dag.« Når stemningen omkring Maren nu er god, så skyldes det ifølge Bent Liholm, at skulpturen er blevet så dyr:

»Når man kigger på den. Altså æstetisk kigger på den, så kan man jo se, at den ikke er noget særligt. Det er i hvert fald ikke noget, der duperer mig,« siger Bent Liholm.

Kunst for folket er noget helt andet, siger han og nævner Johnny Madsen og Allan Olsen: »Det er kunst, som den lille mand kan forstå. Det er umiddelbart og nemt at gå til.«

Alle arrangementerne omkring Maren og Marens Venner, mener Bent Liholm, er »helt til grin«:

»Det er jo kejserens nye klæder. Nu er alle pludselig enige om, at den er helt fantastisk. Så er der en loge og nogle riddere i turistsæsonen. Hvad skal det til for?« spørger Bent Liholm.

Jens Otto Nystrup har hørt lignende kritik før. Han svarer, at alle synspunkter om Maren er velkomne, for sådan er det, når man placerer et kunstværk offentligt. Det vil give kritik:

»Og *Kejserens nye klæder* er jo også et kendt eventyr,« tilføjer han.

Analyse

Ude på Nørregade går de fleste travlt og hverdagsagtigt forbi Maren. Som de eneste denne mandag eftermiddag stiller kæresteparret Mina Keheyran og Salah El-Matari sig op foran skulpturen for at se *Kvinde på kærre*. Hun er fra Armenien, han fra Palæstina, men de bor i Fredericia og er kun i byen på besøg. Mina Keheyran synes, at skulpturen er placeret forkert:

»Den er lidt for tynd til at blive set her. Den falder ligesom i et med baggrunden,« siger hun.

De to giver sig i kast med at analysere værket: »Den er både flot og grim samtidig.

Men den siger mig helt klart noget,« siger Mina Keheyán.

»Ja, kunstneren vil noget med den. Hun ser meget ensom ud, men er helt rank. Og så det der med at man ikke kan se detaljerne. Den ligner mere en robot end et menneske,« siger Salah El-Matari.

»Den har dog patter,« siger Mina Keheyán.

»Ja,« siger hendes kæreste: »Normalt vil man nok sige bryster i sådan en sammenhæng.«

De venter lidt.

»Jeg synes, det ville være meget ærgerligt, hvis man solgte den. Den giver mig helt klart noget,« siger Mina Keheyán så. Han nikker. For dem er det ikke kejserens nye klæder:

»Jeg er faktisk rigtig positivt overrasket over den,« siger Salah El-Matari.

AKTUELLE BØGER FRA INFORMATION

Mændens kæmpere

Peter Dürrfeld

Kr. 174,95

butik.information.dk/products/mændens-kaempere

Langsomme samtaler

Rune Lykkeberg

Kr. 299,95

butik.information.dk/products/langsomme-samtaler

Vejen hjem til Jordan

Jørgen Steen Nielsen

Kr. 349,95

butik.information.dk/products/vejen-hjem-til-jorden

Frankrigs store forfattere

Peter Nielsen (red.)

Kr. 199,95

butik.information.dk/products/frankrigs-store-forfattere

Du sparer 15% på bøger som abonnent på Information
<<https://butik.information.dk/>>